

Toeristisch Gids voor Limburg (Syntra). Opdracht over Volkscultuur.

MARIAVERERING IN VRIJHERN

Mariaverering in Vlaanderen

Maria, Oorzaak Onzer Blijdschap,
in Tongeren

In de katholieke kerk is Maria de meest vereerde heilige. In Vlaanderen kom je haar naam en beeltenis dan ook overal tegen.

Met verering bedoelt men dat je bidt tot Maria (of een andere heilige). Maria als middelares of als voorbidster tussen mens en God.

Deze verering kan uitgedrukt worden in gebeden en gezangen tijdens de kerkdiensten en door de aanwezigheid van beelden, schilderijen en iconen in kerken en bij de mensen thuis.

Mensen bezoeken nog steeds de bedevaartsoorden die aan Maria gewijd zijn. Denk maar aan Scherpenheuvel en Banneux. Te voet naar Scherpenheuvel blijft populair. Ook bij jongeren.

Optochten gewijd aan Maria kunnen ook vandaag nog massaal volk op de been brengen. In Limburg zijn dat vooral om de zeven jaar de Virga Jessefeesten in Hasselt en de Kroningsfeesten in Tongeren. Tongeren ontving tijdens de Kroningsfeesten van 2016 meer dan 350.000 bezoekers! Ongeveer 3.000 mensen liepen mee in de processie.

Het belangrijkste jaarlijkse feest voor Maria is 15 augustus. In Vlaanderen krijgen we nog steeds betaald verlof om de opneming van Maria in de hemel te vieren.

Ontstaan van de Mariaverering in Vrijhern

In de tweede helft van de 17de eeuw kwam Geurt Van Elst naar Vrijhern om voor de Sint Anna kapel te zorgen. Hij kreeg van de heer van Werm een stuk grond om een kluis te bouwen zodat hij zich daar als kluizenaar kon vestigen.

Zijn opvolger, Jacobus Vandenbrouck, had een grote droom. Hij was drie maal op bedevaart geweest naar Loreto. Loreto was in die tijd een bekend Mariabedevaartsoord waar, volgens de legende, engelen het ouderlijk huis van Maria hadden neergezet nadat het in Nazareth door Saracenen werd bedreigd.

Jacobus was zodanig onder de indruk dat hij het Heilige Huis van Maria exact nabouwde in Vrijhern. De volgende 200 jaar verzorgen de kluizenaars zowel de Annakapel als de Loretokapel.

De kluis van Vrijhern

De kluis groeit uit tot een religieus centrum voor Mariaverering met bedevaarten, broederschappen, wijdingen en tal van publicaties.

Toen de Heer van Werm bijkomende grond schonk om het project van Jacobus Vandenbrouck uit te voeren, was er een voorwaarde aan verbonden. Als er geen kluizenaars meer waren, zou het eigendom van de gebouwen naar de heilige geesttafel van Werm overgaan.

Wanneer de laatste kluizenaar in 1904 de kluis verlaat, is die heilige geesttafel de Commissie van Openbare Onderstand geworden (een voorloper van het OCMW).

De eigenaar verpacht de gebouwen (de woonst van de kluizenaars en de school) aan een boerenfamilie. De inboedel wordt verkocht. Maar de kapel blijft in gebruik. De pastoor van Riksingen blijft er missen opdragen op alle Mariafeestdagen. De inwoners van Vrijhern blijven de kapel bezoeken.

Mariaverering vandaag in Vrijhern

Om te ontdekken wat de Mariaverering vandaag nog in Vrijhern betekent, heb ik in de Loretokapel afgesproken met Guido Hansen. Hij is een van de stichtende leden van de VZW Vrienden van de Kluis.

Guido herinnert zich dat zijn leven altijd met de kluis verbonden is geweest. Als kleine jongen speelde hij met zijn vriendjes in de bossen rond de kluis en ze durfden al eens kwajongensstreken uithalen. Wat niet altijd in goede aarde viel bij Fien van de boerderij.

Als thuis de rozenkrans gebeden werd, was er ook altijd 'Onze Lieve Vrouw van de kluis, bid voor ons' bij.

Dus de kluis was altijd aanwezig. Als iemand overleed in de omgeving, was het ook in de kluiskapel dat de gebedswake doorging.

Na het vertrek van de boerenfamilie in 1967 was de kluis dringend aan een opknapbeurt toe. Vader Hansen was een schrijnwerker waardoor het OCMW van Werm al snel naar hem en zijn zonen keek om de heropbouw te starten.

Het was een prachtige tijd van saamenhorigheid. Guido kijkt er met nostalgie op terug. Iedereen in het dorp werkte mee. Zodra de woning bewoonbaar was, is Guido naar de kluis verhuisd. Hij is er 45 jaar blijven wonen. En langzaam maar zeker werden de gebouwen hersteld.

De kluis werd opnieuw een plek voor ontmoeting en geloofsbeleving. De zondagsmissen lokten weer volk en er kwam een bezinningscentrum en vakantieverblijf voor jongeren. Dat laatste was in een apart gebouw dat later weer door de gemeente verkocht werd. Ik ben daar zelf nog geweest voor enkele bezinningsdagen voor mijn plechtige communie. Ondertussen ook alweer 46 jaar geleden.

De bezielers van de heropbouw verenigden zich in een feitelijke vereniging. In 1985 organiseerden ze een groot feest ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van de kluis. Er werd een middeleeuws mirakelspel opgevoerd, Maria Hoedeke. Iedereen in Vrijhern had een rol in de opvoering. Van klein tot groot, jong tot oud, echt iedereen deed mee. Uiteindelijk heeft de opvoering iets meer dan 2.000 bezoekers aangetrokken. Ruim voldoende om uit de kosten te geraken. Er met de winst werd het dak van de kapel hersteld.

Voor Guido was dit feest van saamenhorigheid de mooiste realisatie, de mooiste herinnering.

Dat was ook het moment dat men besloot een VZW te starten. VZW Vrienden van de Kluis.

Vandaag huurt de VZW de kluisite van de gemeente voor een kleine huurprijs. Ze staan dan wel zelf in voor het onderhoud van de site. Enkel voor de grote werken zal de gemeente bijspringen. In het oude schoolgebouw is er een cafetaria open op zondagnamiddag. Dit wordt volledig door vrijwilligers gerund.

De VZW bestaat uit 8 vertegenwoordigers en 32 vrijwilligers. De jongste vrijwilliger is 18 en de oudste vertegenwoordiger is een dame van 90. De meerderheid zijn mensen tussen 35 en 60. Waar het vroeger grotendeels de mensen van Vrijhern waren, komen de vrijwilligers (en ook de bezoekers) nu uit de grotere omgeving. Sommigen zijn er iedere dag en anderen enkel sporadisch. Ieder draagt zijn steentje bij naar eigen vermogen. Ieder engagement wordt met dankbaarheid aangenomen.

Voor Guido heeft wat men in de kluis probeert te doen weinig te maken met het in stand houden van een traditie. Voor hem is het van belang dat men de ziel van de kluis, van de religieuze beleving, bewaart en probeert over te brengen op de jonge mensen. Men probeert een nieuwe invulling te geven aan de oude tradities. Een invulling die beter past bij de mens van vandaag.

De vrienden van de kluis proberen dit te doen door op zondag een eucharistieviering te houden. Er zijn wekelijks een 30-tal bezoekers.

De kaarsenkapel

Omdat men bang was voor het brandgevaar in de Loretokapel is er buiten een kleine kaarsenkapel gebouwd. In die kaarsenkapel ligt een boek waar bezoekers iets kunnen in schrijven. Telkens Guido in die boek kijkt, wordt hij ontroerd door de boodschappen die mensen achterlaten. Boodschappen van hoop, van blijdschap, van verlangen, van vertrouwen in God, in Maria. Mensen laten natuurlijk ook regelmatig boodschappen achter over de prachtige natuur rondom de kluis. Ook de schoonheid in de natuur ervaren, is een stap naar het spirituele, een stap naar God.

De kluisite is een stilte site, een plek van rust. Zeer recent is er langs de kaarsenkapel een stilteplek gecreëerd. Een plek waar mensen kunnen mijmeren over de stilte.

Het hoogtepunt van het jaar zijn de kluisfeesten op 15 augustus. Het Mariabeeld wordt naar buiten gedragen voor een eucharistieviering in open lucht (als het weer het toelaat). Voor die viering wordt het kluiskoor versterkt door nog een aantal mensen uit andere koren.

In de namiddag wordt er eten en drinken voorzien voor de bezoekers. Er komen die dag toch wel een 240 à 250 bezoekers langs. Zeker 75% van die bezoekers zijn vijftigplussers. Jonge mensen komen veel minder naar de kluisdagen, behalve jonge mama's en jonge gezinnen met kleine kinderen. Volgens Guido is de verklaring hiervoor dat er in de kluiskapel ieder jaar toch wel een 8 à 10 kinderen gedoopt worden. Daardoor voelen die jonge gezinnen die band nog enige tijd.

Voor de kluisdagen wordt er ieder jaar een ander thema gekozen. Dit jaar is dat 'omkijken in dankbaarheid'. Het is dit jaar namelijk 50 jaar geleden dat er opnieuw een wekelijkse eucharistieviering in de kluis is. 50 jaar open kapel.

Een woord van welkom in de kapel

In die 50 jaar is er veel veranderd in de maatschappij. Mensen zijn niet meer zo honkvast. Daardoor brengt de Loretokapel in Vrijhern mensen samen van de verdere omgeving, mensen die elk op hun manier Maria vereren. De Mariaverering die enkel van de mensen van Vrijhern was, is verloren gegaan. Maar er is iets anders voor in de plaats gekomen. Iets dat verder gaat dan Vrijhern alleen. En het is net daardoor dat de kluis relevant blijft.

De Loretokapel buiten

De Loretokapel binnen

Bronnen:

Interview met Guido Hansen, een 83-jarige schooldirecteur (24/05/2022).
De Kluis van Vrijhern, Verborgene Parel – Eeuwenoude Stilte, een uitgave van de Hoeseltse Geschiedkundige Studiegroep.
Heiligen en Tradities in Vlaanderen, Lente en Zomer van Hans Geybels.

Sabine Cartenstadt
14/06/2022